
KRÓNIKA

ÖTVENÉVES A TOPOLYAI NÉPKÖNYVTÁR

Fél évszázada már annak, hogy Topolyán szélesre tárta kapuit egy intézmény azzal a céllal, hogy lehetővé tegye az olvasást minden olvasni szerető topolyai polgárnak tekintet nélkül annak nemére, származására, életkorára, előképzettségére, felekezeti vagy politikai hovatartozására.

Próbálkozás: könyvtári szolgáltatás persze már sokkal korábban is volt, de az mind valamiféle egyleten, szervezett társulás keretein belül zajlott (polgári olvasókör, ipartestületi könyvtár, a katolikus egylet könyvtára stb.).

A szándék, hogy Topolyán igazi, nyilvános közkönyvtárat alapítsanak, legkifejezettebben a múlt század kilencvenes éveinek az elején manifesztálódott, amikor is (1893-ban) a községi képviselő-testület közgyűlése olyan határozatot hozott, hogy indítványozza a megyei hatóságoknál a millenniumi évforduló tiszteletére egy közkönyvtári célokat szolgáló könyvesház megépítését.

A kezdeményezést a megyei illetékesek agyonhallgatták, a községnek pedig könyvesház építésére sosem volt elegendő pénze, így aztán tulajdonképpen a második világháború befejeztéig – figyelmen kívül hagyva az egyleti, egysületti könyvtárak számbeli gyarapodását – lényegileg nem változott semmi.

A második világháború végetértével egy új világ kezdődött errefelé. A kialakuló új társadalmi-gazdasági formáció nemcsak új eszméket, de egészen új eszmei rendszert is árasztott. A háború utáni akarás, tennivágyás annyira erős és elszáradt volt, hogy amit az elődök fél év-

század alatt sem tudtak elérni, az új eszmék emberei, az új szelek kovácsai egy szempillantás alatt elintézték.

Első lépésként elkezdték összegyűjteni a könyveket. Aztán a rendezésükkel, feldolgozásukkal megbíztak egy agilis önkéntest, Bacsa Máriát, aki a halomba hordott könyvrakásból néhány hónap alatt egy könyvtár alapjait hozta létre, és a könyvkölcsönzést már 1945 februárjában el is kezdte.

Bacsa Mária a későbbiek során annyira a könyvnek, könyvtárnak szentelte az életét, hogy idővel a szakképzetlen önkéntesből egy jól képzett, a könyvtár és könyvtároság minden csínját-bínját tudó és értő könyvtáros lett, aki már nemcsak a könyvkölcsönzés szintjén ismerte a szakmáját, de átértézte annak kulturális jelentőségét, nevelői szerepét és szervezési matematikáját is. Az, hogy a Topolyai Népkönyvtár ma olyan, amilyen, elsősorban az ő érdeme. De érdeme és eredménye a mindenkori községi kultúrpolitikának is, illetve az azt irányító vezetőknek, akik mindig mindent megtettek annak érdekében, hogy a könyvtárnak legyen otthona, legyen szükséges bútorzata, kellő számú alkalmazottja és – ha szűkösen is, de – a fejlődést, az állománygyarapítást, illetve a már elért szintet biztosító költségvetési kerete.

Az is igaz viszont, hogy közreműködésükkel volt az elmúlt ötven évnek egy-két olyan magasabb eszmei-elméleti célokat szolgáló intézkedése is, amely a társadalmi-gazdasági változások különféle próbálkozásait a könyvtár vonatkozásában is szükségesnek tartotta követ-

ni. Ezek közül a legnevezetesebb próbálkozás az integrálódás, vagyis a központosítás volt. Eredménye a könyvtár vonatkozásában, hogy a Topolyai Népkönyvtár mint hálózati központ magába olvasztotta a három addig önálló községi könyvtárként működő pacséri, moravicai és bajsai könyvtárat, illetve tagozatokat nyitott az addig könyvtárral nem rendelkező Orahovón, Pannónián és Gunarason. Közben egy időre maga is csak beolvasztott egysége volt egy nagyobb konglomerátumnak, a művelődés, a tájékoztatás és a felnőttképzés céljait szolgáló központnak. Önállóvá ismét 1990-ben lett.

A községi vezetők mindenkori pozitív viszonyulásának eredményeképp a Topolyai Népkönyvtár ma azzal büszkélkedhet, hogy Topolya város viszonylatában egy lakosra 3,67 kötet, községi viszonylatban pedig 2,37 kötet jut. Ez az eredmény mindkét esetben az UNICEF által kívánatosnak tartott értékek fölött van.

Persze ez nem jelenti és nem is jelentheti azt, hogy akkor hát megállhatunk, van időnk. Ellenkezőleg. Ez még nagyobb odafigyelést, körültekintést jelent. Hisz csak ez a néhány éve tartó stagnálás is megmutatta, ha nem követhetjük rendszeres beszerzéssel a könyvkiadást, mennyire lemaradunk.

A könyvvállomány állandó gyarapításának a következménye, hogy a Topolyai Népkönyvtár fennállásának fél évszázada alatt örökös helyszűkével küszködött. Ebben a mesés és műemlék jellegű épületben is, ahol jelenleg vagyunk, és amelynek külső falain elég ékesen tükröződik a kommunikációs és kultúrigény, de a neveltetési szint jelen állapota is, helyszűkében vagyunk. És ez nemcsak abban nyilvánul meg, hogy nincs elég helyünk a meglévő gyűjtemények célszerű elrendezéséhez, hanem abban is, hogy nincs kellő számú dolgozósobánk a könyvkölcsönzésen kívüli adminisztrációs és szakfeladatok végzésére. Szerencsére ez utóbbinak a hiánya (már tudniillik a kellő számú dolgozósobának a hiánya) – legalábbis túl lát-

ványosan – még nem tükröződik a könyvtári szolgáltatások minőségén, de a teremhiány akadályoz bennünket egyéb, a könyvtárhoz kapcsolható tevékenység kifejtésében. Itt arra gondolkodok, hogy helyszűke miatt nincs lehetőségünk átvenni e biztonságosan megőrizni, illetve állandó kiállítás formájában bemutatni a felkínált és mindenképpen Topolyára kíváncsozó írói hagyatékokat (Fehér Ferenc és Tóth Ferenc hagyatékaról van szó), illetve a Topolya monográfiájának megírásához összegyűjtött igen becses levéltári anyagot. És ez kár, igen nagy kár!

Visszatekintve az elmúlt ötven év munkájára, látni kell, hogy a könyvtár nemcsak a könyv és az olvasó találkozásának volt a színhelye, hanem igen sokszor a könyvet alkotó író és a könyvet kezébe vevő olvasó találkozásának a színhelye is. Szinte megszámlálhatatlan, hányszor volt szervezője, házigazdája egy-egy író-olvasó találkozónak és egyéb könyvvel, irodalommal, művészettel kapcsolatos összejövetelnek, előadásnak, kiállításnak, könyvbemutatónak. Legújabbán kezdeményezője és két ízben már szervezője is a Fehér Ferenc Napoknak, sőt a jubileumi évben kiadója az ötvenéves múltjával foglalkozó könyvnek.

Ötlet, kezdeményezés tehát akad, csak a körülmények, a feltételek váltak kissé mostohábbá, szűkösebbé a kelleténél. De ennek talán egyszer vége lesz . . .

Mindazonáltal azonban befejezésképpen megállapíthatjuk, hogy a célt, amiért ezt a könyvtárat ötven évvel ezelőtt létrehozták, és azóta is fenntartják, hogy tudniillik minél szélesebb olvasóközönséget lásson el értékes szép-irodalmi, ismeretterjesztő, illetve egy-egy tudományág legfontosabb tudnivalóit összefoglaló művekkel, maradéktalanul teljesíti. Amit pedig ezen túlmenően tesz, az már ráadás, szorgalomból vállalt kötelezettség.

PÉNOVÁTZ Antal